

pas de l'un a l'altre. El mot italià forma part dels elements permanents de la gran llengua, la comuna i literària de tota la nació. 'Fer pessigolles' sempre, i sovint 'incitar, provocar': documentat gairebé des dels orígens literaris, 3.^r quart del S. XIV (Ant. Pucci), copiosament i en totes les èpoques, car Tommaseo en recull 14 testimonis dels Ss. XIV-XVII, més els moderns: quatre del XV (Lorenzo de Medici, Burchiello, Bellincioni, *Pataffio*) i grans noms clàssics (Berni, Galileu, *Galateo*).

El mapa 680 (*solleticare, kitzeln*) de l'AIS ens mostra que *solleticare*, el *sollético*, és l'expressió de la Toscana entera fins a Elba. Però hi ha una variant *suččigara* del límit SE. de Toscana fins a Roma que sembla prolongar una base SOL(LI)CICARE ben clarament intermèdia entre SOLLICITARE i el *sodegar* català (punts 574, 583, 584, 612, 615, 632, 640), i en els Grisons *scu(a)tschà, sguetschà*, en el Friül *kutsiá* on sembla que amb SOLLICITARE es combina el tipus cat. *cosseguelles/cast cosquillas* Notem també *sullačaič*, en els Abruzzi (p. 658), on SOLLICITARE resta encara intacte.

El significat de SOLLICITARE es troba, cal dir-ho així, entremig del de llur *solleticare* i el nostre *sodegar*: com és natural, com correspon a la gènesi una i divergent de les llengües romàniques. SOLLICITARE és certament 'instar, demanar amb grans prec's però el significat etimològic bàsic, i el més antic —tothom hi està d'acord— té precisament el matis característic de *sodegar*: «secouer violemment, remuer, ébranler, agiter»: *sollicitare mundum* Lucreci, *sollicitari salebris* «être cahoté par les aspérités de la route» Columella, *sollicitare alquem bello* Ovidi, Tibul, *sollicitare hostes* Lucà «harceler l'ennemi».

Com ho hem vist més amunt, a cada pas, aquest verb nostre i els seus congèneres reincideixen ara i adés a referir-se al desig amorós, a la temptació èrótica; i no menys el mot llatí: *sollicitator* és «celui qui incite au déshonneur» i més concret «séducteur, corrupteur» en Sèneca, *sollicitatio* «séduction» en ell i en Ciceró, *sollicitare iudem, so oculos* temptar-los, seduir-los, Ovidi; ni més ni menys que en el passatge d'Eiximènis *sollicitare legitimos toros* és «chercher à séduire une femme légitime» per a Ovidi, *sollicitus pudor* Marcial, *solliciti amores* «tourments amoureux» en Virgili.

Així va continuar el seu successor francès *soucier* aplicat preferentment a la «préoccupation amoureuse», amb exs. des del S. XIII fins a La Fontaine i Corneille (FEW XII, 70a33-42). I alhora també té un tirat a designar tota incitació contra els deures: *sollicitare servituta* «provoquer une révolte d'esclaves», *sollicitare legatos tumultus excitandi causa* Sallusti, Ciceró Cosa prosseguida a la baixa època, com ho veiem per les glosses: «*sollicitator*: mali suador» (CGL II, 593.25). O bé fou simplement tota incitació insistent, tenaç: *soll praeceptor* «faire des démarches...», Plini.

Per l'altre vessant, es decanta a incitacions físiques sobre el cos i els seus òrgans, que condueixen al sentit italià: *sollicitare stomachum* Horaci, *sollicitare alvum* Columella, *soll stamina pollice* Ovidi; de manera que

l'it. *solleticare* no és altra cosa que *sollicitare digitus*, com es deia ja en llatí⁵

D'altra banda l'it. *solleticare* ensenya encara a cada moment la seva germanor semàntica amb el mot llatí i el català, car tot designant sempre el pessigolleig, en els grans guardadors literaris del llenguatge tradicional el veiem en el sentit d'incitació: en el testimoni més antic *sollético* és «genio, inclinazione» («ritorniam do-v'io sento il *solletico*» Pucci), «lo *solletichi* nel tenero della sua generosità» Magalotti, «la gravità di questa opera non comporta *solleticar* gli orecchi a chi legge con favole» Davanzati, *solleticare la curiosità, l'attenzione* Lippi; «un passaggio che sottilmente li punge e *solletica*» Salvini; i de vegades és al contrari de lleuger o hilarant o agradable: és «cosa che arrechi dispiacere» en els Proverbis de Cecchi (mj. S. XVI), *solleticare i pregudizu, le passioni* en molts altres. *Solleticoso* arriba a ser 'desitjós de fer qualsevol cosa' en autors tan seriosos com Carducci o Baretii: «l'età proveta non è gran fatto *solleticoso*»; ho sabem per Petrocchi, que ens garanteix com pertanyents al millor parlar modern: «libri per far un po' di *solletico* nel pubblico», «romanzo *solleticante*»; d'altra banda en el cultisme ens diu que per als teòlegs italians *solleticare* és «stimolare a lussuria».

No hem de callar que aquesta etimologia del mot italià ha estat discutida i fins negada. És la que acceptaren savis tan autoritzats com Muratori i Tommaseo, però Ferrari hi veia una transformació del mot que significa 'fer pessigolles' en llatí, TITILLARE, i Diez (Wb., 401), tot admetent les dues, es decanta per la base TITILLICARE, impressionat pel fet que això es diu *tellecare* en el dialecte de Nàpols: el segueix M-L. (REW, 8756) afegint-hi un gran nombre de formes dialectals, provinents de TITILLICARE. Altres deuen dubtar, car a desgrat de l'autoritat de M-L. s'absté Prati d'incloure en el seu dicc. etimològic *solleticare* i tots aquests mots, com fa quan no creu possible pronunciar-se i no gosa contradir els mestres.

En efecte aquesta derivació, de TITILLICARE, seria molt més complicada formalment: caldria suposar que s'hi va afegir SUB-, i admetre un procés ben complex d'haplologia i metàtesi; les formes dialectals són certament nombroses, però és molt més gran la força de tants segles de llengua comuna i seriosa que una tirallonga de dades merament locals i modernes. I no es veu per què una cosa hauria d'excloure l'altra: han conviscut a Itàlia dues denominacions antigues i concurrents de la mateixa cosa.

Car en un punt se'ls pot donar la raó. La metàtesi, en SOLLICITARE (> *SOLLITICARE), fou provocada per la influència del seu sinònim TITILLICARE: i ja es degué produir aquest encontre en llatí vulgar, cosa que explica que el mot termini en c oclusiva. Alhora, és aquest *SOLLITICARE el que està a la base del cat. *sodegar* (*sojdegar* < *soldegar*). Els dos mots estaven en contacte íntim des de l'Antiguitat, puix que tenien tant de comú en el significat, i hi havia tant de paral·lel en llur forma que després, en una de les llengües hagi decaigut l'un dels costats semàntics, i en l'altra